

Kapitola 4

Satelitní účet kultury ČR

Pokud vyhledáte rozhodující studie makroekonomických a strukturálních analýz našeho hospodářství, jako je např. *Konkurenční schopnost České republiky 2010 – Vývoj hlavních indikátorů* (Praha: Linde, 2010) či bibliografie respektovaných autorů, kteří se věnují funkci ekonomických struktur (včetně národních účtů), jako je např. **Marek Rojíček**, zjistíte s překvapením, že v makroekonomických analýzách se s kulturou (jako samostatným ekonomickým odvětvím) nepočítá, maximálně je zahrnuta pod „ostatními službami“. O divadle jako možném ekonomickém faktoru ani nemluvě. Proto na sebe obrací zaslouženou pozornost projekt tzv. satelitního účtu kultury, který začal být koncipován koncem první dekády nového století. Autoři onoho pilotního projektu jeho oprávněnost zdůvodňovali následovně:

„Kultura patří tradičně mezi odvětví, která jsou opomíjena zejména z pohledu alokace celospolečenských prostředků. Částečně i pro přetrvávající názor, že tato oblast společenského života je pouze příjemcem a nikoli tvůrcem zdrojů. Skutečnost je však jiná. Kultura je duchovním základem společnosti. Má nepopíratelný, byť těžko měřitelný přínos pro rozvoj osobnosti člověka, přispívá k jeho kultivaci, vzdělanosti, stimulaci tvořivosti a inovativních procesů. Je také bariérou sociálně patologických jevů ve společnosti. Řada ekonomicky vyspělých zemí považuje za prokázané, že kultura přispívá k reprodukci pracovní síly, tedy k vyšší výkonnosti člověka.“
(Výsledky účtu kultury za rok 2009. Praha: NIPOS, 2010, str. 3.)

V praktické rovině Česká republika disponuje na celonárodní úrovni vymezením kreativních a kulturních průmyslů ve zmíněném Účtu kultury, který zpracovává Český statistický úřad (ČSÚ)

ve spolupráci s Národním informačním a poradenským střediskem pro kulturu (NIPOS). S těmito institucemi spolupracuje i Institut umění – Divadelní ústav v rámci svého výzkumného projektu, zaměřeného na mapování kreativního sektoru. Český účet kultury vymezuje oblast kultury v souladu a v návaznosti na výstupy a doporučení práce sítě Evropského statistického systému pro kulturu (*European Statistical System Network on Culture – ESSnet Culture*). Projekt ESSnet Culture pod záštitou Eurostatu stanoví evropský rámec pro kulturní statistiky jako základ sběru dat v zemích EU tak, aby bylo možné data jednotlivých zemí porovnávat a analyzovat. Účet naší kultury zahrnuje oblasti kreativního sektoru tak, jak byly vymezeny ve studii Evropské komise o ekonomice kultury v Evropě (sektor kultury – tradiční umění, kulturní a kreativní průmysly) a totožně i v *Zelené knize* (pracovní skupina ESSnet Culture v rámci EUROSTAT, Brusel, 2010).

Vytvoření znalostní společnosti bylo cílem Evropské unie. Kulturní dědictví je dle Unie mostem mezi minulostí a současností. Proto má být ve formě materiálního dědictví či nemateriálního odkazu předků zpřístupňováno, chráněno a rozvíjeno. Kultura je také v této interpretaci nezbytným předpokladem a podmínkou trvale udržitelného života. Dokumenty UNESCO (např. *Úmluva o kulturní rozmanitosti*), Evropské Unie (např. tzv. *Zelená kniha*) obsahují tezi, že kulturní aktivity a statky mají nepominutelnou hodnotu bez ohledu na jejich ekonomický potenciál. Veřejné kulturní služby mají přitom řadu multiplikačních, ekonomicky zhodnotitelných výsledků. Do kultury v tomto konceptu patří také kreativní a kulturní průmysly, které jsou prokazatelně dynamicky se rozvíjejícími odvětvími.

Z ekonomického pohledu nelze nevidět, že kultura – ať už ve formě kulturního dědictví či kultury živé – vytváří nemalé stimuly pro rozvoj cestovního ruchu a dalších podnikatelských ak-

tivit. Nezanedbatelné je také její postavení jako zaměstnavatele, přičemž, jak konstatuje i studie EU „*Ekonomika kultury v Evropě*“ (KEA European Affairs, 2006, dostupné na www.mkcr.cz), pracovní síla v tomto sektoru musí být flexibilní, mobilní a kvalifikovaná. Nezanedbatelné je rovněž následné postavení kultury jako významného plátce či poplatníka daní.

Předpokládá se, že kultura má potenciál pro zvýšení konkurenceschopnosti ostatních oborů a činností. V této souvislosti roste – podle autorů pilotního projektu a editora **Jaroslava Nováka** – význam sledování a hodnocení ekonomického rozměru kultury. Také proto byl *Usnesením vlády ČR č. 1452 z roku 2008 o Státní kulturní politice na léta 2009 až 2014* zadán úkol, týkající se vyhodnocování přínosů kultury, včetně ekonomické evaluace. Jednou z naznačených cest jeho plnění je vytvoření a využití právě satelitního účtu kultury. Mimo jiné je jeho cílem i identifikace finančních zdrojů kultury. Mohl by analyzovat objem její produkce a také změřit produktivitu, respektive efektivnost jednotlivých oborů kultury.

Netřeba zdůrazňovat, že otázka věrohodného vyjádření ekonomického významu kultury je velmi složitá. K jejímu řešení přistoupilo prozatím jen několik málo zemí (např. Finsko a Španělsko). Již pouhé teoretické vymezení pojmu kultury (co vše ještě do ní patří, popř. již nepatří) je spojeno s mnoha úskalími. Kvantitativní postižení ekonomických jevů, které bývá obvykle založeno na účetních či statistických metodách, je nezbytně spjato s určitou institucionalizací předmětu zkoumání. Může s větší či menší přesností vypovídat o ekonomických veličinách dané kulturní instituce či organizace, popř. oboru či celého odvětví. Nikoli však o takových jevech – spadajících taktéž pod pojem kultury – jakými jsou např. způsob života, zvyky a tradice nebo vlastní projev kreativní činnosti lidí.